herpy

KAMELEONY

Kameleon dywanowy

Furcifer lateralis

Furcifer lateralis to mały, barwny kameleon z lasów, zarośli i ogrodów Madagaskaru. Samica jest wyjątkowo intensywnie ubarwiona, zwłaszcza gdy jest ciężarna. Gatunek osiąga zaledwie 17-25 cm, dojrzewa w ciągu kilku miesięcy i żyje tylko 2-3 lata, a niewielkie rozmiary sprawiają, że jest to kameleon przystępny dla doświadczonego hodowcy.

Rodzina: Chamaeleonidae Nazwa angielska: Carpet Chameleon Dawna nazwa: *Chamaeleo lateralis; Chamaeleo lambertoni*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**17-25 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**2-3 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny**
Środowisko	**Sawanna i las deszczowy**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**45 × 45 × 60 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**24-29 °C**
Miejsce wygrzewania	**32-35 °C**
Temperatura w nocy	**18-22 °C**
Wilgotność	**60-100%**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**3-6 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**6-23 jaj**
Zniesienia w roku	**3-6**
Inkubacja	**150-400 dni** przy 20-25 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Furcifer lateralis to mały kameleon o długości całkowitej 17-25 cm, z czego mniej więcej połowę stanowi ogon. Ciało jest smukłe, z niskim hełmem, a skóra ma gładką, aksamitną powierzchnię. Od oka rozchodzi się promieniście wieniec pasków, a wzdłuż boku biegnie biały pas z trzema-czterema dużymi, owalnymi plamami. Nazwa odnosi się właśnie do tego bocznego pasa (łac. *latus*, bok).

Samce są przeważnie zielone i niebieskie z jasnymi i ciemnymi wzorami. Samice są masywniej zbudowane i prezentują niemal niezrównaną paletę barw: zieleń, czerwień, błękit, żółć, biel, czerń, pomarańcz i fiolet. Samice ciężarne i gotowe do kopulacji przybierają łagodne, pastelowe barwy, natomiast samice odrzucające samca stają się niemal czarne z intensywną czerwienią i błękitem. Płeć można rozpoznać po zgrubiałej nasadzie ogona samca, nawet u świeżo wyklutych młodych.

Dawniej do gatunku zaliczano dwie populacje: większą *F. major* na południu i bardziej zieloną *F. viridis* na zachodzie i północy. Obecnie uznaje się je za odrębne gatunki, a w handlu gatunki te bywają mylone. Zwierzęta odłowione z natury są zestresowane i często osłabione, a utrzymanie ich przy życiu jest trudne. Zwierzęta z hodowli w niewoli są odporne i

stanowią jedyny rozsądny wybór.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Występowanie i środowisko

Furcifer lateralis występuje naturalnie na Madagaskarze. Gatunek spotyka się we wschodniej i środkowej części wyspy, od około 100 m do niecałych 2000 m n.p.m., i w wielu miejscach jest liczny.

Należy do najpospolitszych kameleonów na wyspie. Dawniejsze dane obejmowały również południe, zachód i północ, ale tam żyją dwa obecnie wyodrębnione gatunki, *F. major* i *F. viridis*.

> **Naturalny zasięg:** Madagaskar.

ŚRODOWISKO

Gatunek zamieszkuje wilgotne i suche lasy, wilgotne sawanny, zarośla, łąki, a często także gęsto zarośnięte ogrody i tereny uprawne. Występuje do wysokości niecałych 2000 m i toleruje pewien stopień przekształcenia siedliska.

Zwierzę przebywa w krzewach i na niskich drzewach, jest aktywne w dzień i lubi słońce. Rano jest ciemne, dzięki czemu szybko nagrzewa się w słońcu. Różnice między poszczególnymi populacjami są duże pod względem wielkości i ubarwienia. Zwierzęta niebiesko-zielone występują na wilgotnych obszarach z obfitymi opadami, a brązowe na obszarach suchych.

Hodowla

TERRARIUM

Dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 45 × 45 × 60 cm (długość × szerokość × wysokość). Gatunek jest mały i radzi sobie w mniejszym terrarium niż duże kameleony, ale wysokość jest ważna, ponieważ wykorzystuje krzewy od dołu do samej góry.

Terrarium szklane lepiej utrzymuje ciepło i wilgoć niż terrarium w całości siatkowe. Pokrywa powinna być z siatki, a co najmniej jedna ściana powinna mieć otwory wentylacyjne, aby powietrze nie stało w miejscu. Można też używać terrariów siatkowych, ale wymagają one mocniejszego ogrzewania oraz częstszego i dłuższego zraszania. Gatunek chętnie wspina się po siatce, dlatego nigdy nie stosuj drobnej siatki, która może uszkodzić palce i pazury.

Urządź terrarium z gęstą roślinnością: żywa, krzaczasta roślina, taka jak fikus sprężysty lub *Schefflera*, powinna zajmować około połowy przestrzeni i zapewniać kryjówkę, miejsce do wspinaczki i wodę do picia. Dodaj cienkie gałązki o różnej grubości, ułożone pod różnymi kątami, zarówno u góry w świetle i cieple, jak i na dole w cieniu. Jako podłoże sprawdzi się warstwa drenażowa 3-5 cm z keramzytu lub drobnych kamyków, przegroda z tkaniny, 8 cm ziemi z równych części piasku i torfu oraz 3 cm suchych liści.

TEMPERATURA

Temperatura w dzień powinna wynosić 24-29 °C. Zapewnij miejsce do wygrzewania o temperaturze 32-35 °C, mierzonej jako temperatura powierzchni termometrem na podczerwień, a górną część terrarium utrzymuj na poziomie 27-29 °C, zaś miejsca zacienione i dno na poziomie 21-24 °C. Gradient jest ważny, bo zwierzę musi mieć wybór.

Temperatura w nocy wynosi 18-22 °C. Spadek uzyskuje się, wyłączając wszystkie lampy. Zimą wszystkie wartości są niższe o 3-5 °C.

Żarówka halogenowa ze ściemniaczem to dobre źródło ciepła w małych terrariach, ponieważ pozwala precyzyjnie kontrolować temperaturę. Wyższe terraria wymagają mocniejszej żarówki. Wszystkie lampy podłącz do programatora czasowego.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić 60-100 %. Terrarium może w ciągu dnia przesychać, o ile powietrze pozostaje stosunkowo wilgotne, a zwierzę może codziennie pić. Wentylacja jest niezbędna, w przeciwnym razie podłoże staje się zbyt mokre, a w ślad za tym pojawiają się pleśń i infekcje dróg oddechowych.

Zwierzę pije krople wody z liści i ścian, a nie z miski. Zraszaj dwa-trzy razy dziennie przez 30-60 sekund, aż liście pokryją się kroplami, i przerwij, zanim podłoże nasiąknie. Nie zraszaj ponownie, dopóki krople nie odparują, a wierzchnia warstwa podłoża nie zacznie przesychać. Automatyczny system zraszający z programatorem to dobra inwestycja, bo mgiełka jest drobna i nie niepokoi zwierzęcia. Pomocny jest też system kroplowy lub nawilżacz powietrza.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny w dzień i lubi słońce, dlatego wymaga silnego światła i UVB. Stosuj świetlówkę T5 HO 6500 K do oświetlenia oraz świetlówkę UVB zapewniającą strefę Fergusona 3 w miejscu wygrzewania. Żarówka rtęciowa daje dużo światła i UV, ale także dużo ciepła, i można jej używać tylko w większych terrariach. Zwykłe lampy LED nie dają użytecznego UVB.

Długość dnia powinna odpowiadać porze roku: około 14 godzin latem, 12 godzin wiosną i jesienią oraz 10 godzin zimą. Świetlówki UVB wymieniaj zgodnie z zaleceniami producenta, ponieważ ich skuteczność spada z wiekiem. Strefa jest szacunkiem opartym na słońcolubnym trybie życia gatunku. Zwierzę musi mieć możliwość schronienia się w cieniu. Naturalne światło słoneczne jest dla gatunku korzystne, ale przez szybę może doprowadzić do przegrzania.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

F. lateralis jest wyłącznie owadożerny. Ofiara powinna mieć mniej więcej taką długość jak odległość między oczami; mącznik może być dłuższy. Urozmaicaj dietę: świerszcze, mączniki, drewnojady, karaczany, muszki owocowe i strąkowce. Owady same powinny dostawać bogatą karmę ze świeżych owoców i warzyw. Młode karmi się muszkami owocowymi, strąkowcami i małymi świerszczami.

Gatunek jest żarłoczny. Młode powinny codziennie dostawać tyle pokarmu, ile zdołają zjeść, do 12 owadów. Dorosłe zwierzęta karmi się co drugi dzień, około sześcioma owadami. Wszystkie owady karmowe oprószaj preparatem wapniowym z niewielką ilością D3 i witamin.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gatunek trzyma się pojedynczo. Samce są agresywne i terytorialne, a samice łatwo się stresują. Zwierzęta mogą się nawzajem gryźć, dlatego kopulację trzeba nadzorować, a po jej zakończeniu rozdzielić zwierzęta. Młode można z powodzeniem trzymać w małych grupach do czasu osiągnięcia dojrzałości płciowej, ale potem trzeba je rozdzielić i trzymać osobno.

Nie jest to zwierzę do brania na ręce. Nigdy nie podnoś go bez powodu i nie pozwalaj mu siedzieć na dłoni. Zwierzęta odłowione z natury są silnie zestresowane odłowem i transportem oraz delikatne. Śmiertelność jest szczególnie wysoka u ciężarnych samic.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samiec ma wyraźnie zgrubiałą nasadę ogona z powodu hemipenisów, a różnicę widać już u młodych tuż po wykluciu. Samce są zwykle nieco smuklejsze i mogą być nieco większe, samice są masywniejsze i najczęściej intensywniej ubarwione.

Obie płcie osiągają dojrzałość płciową po 3-6 miesiącach. Samce rzadko odmawiają kopulacji.

GODY I KOPULACJA

Gatunek rozmnaża się przez cały rok. Przenieś samicę do terrarium samca. Samica gotowa do kopulacji przybiera łagodne, pastelowe barwy i nie reaguje na samca, który kiwa głową i szybko przystępuje do kopulacji. Samica niegotowa staje się niemal czarna z czerwienią i błękitem i nadyma się z otwartym pyskiem. Natychmiast ją wyjmij i spróbuj ponownie po kilku dniach.

Kopulacja trwa 10-30 minut. Niektóre samice akceptują tylko jedną kopulację, inne kopulują kilka dni z rzędu. Oba zwierzęta mogą stać się agresywne i gryźć, dlatego pary trzeba nadzorować lub rozdzielać.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jaja 2-5 tygodni po kopulacji. Zniesienie liczy 6-23 jaja. Samica może złożyć 3-6 zniesień w roku. Po jednej kopulacji samica może złożyć dwa lub trzy zniesienia, ale ponowna kopulacja po drugim zniesieniu zapewnia lepsze zapłodnienie.

Na dzień lub dwa przed złożeniem jaj samica przestaje jeść i staje się niespokojna. Umieść ją wtedy w pojemniku do składania jaj: ciemnym plastikowym pojemniku o pojemności około 20 litrów z żarówką grzewczą 20-40 W z jednej strony i warstwą 15-20 cm mieszanki piasku i torfu, która powinna być bardzo wilgotna, ale bez stojącej wody. Gatunek często nie kopie, lecz rozrzuca jaja na powierzchni, co zdarza się zwłaszcza wtedy, gdy podłoże jest zbyt suche. Luźno leżące jaja można uratować, jeśli zostaną szybko znalezione, zanim wyschną.

INKUBACJA

Jaja umieszcza się w małych pojemnikach z pokrywką bez otworów i wermikulitem zwilżonym wodą w ilości dwóch trzecich jego własnej masy. Temperatura wynosi 20-25 °C, a około 22 °C to dobry punkt wyjścia. Jaja można inkubować w stałej temperaturze lub z chłodną przerwą: 45 dni w około 22 °C, następnie 45 dni w około 16 °C, a potem znów 22 °C aż do wyklucia. Przerwa może skrócić inkubację i sprawić, że jaja będą się wykluwać bliżej siebie w czasie.

Czas inkubacji jest bardzo zmienny i wynosi 5-13 miesięcy. W jej trakcie dodaje się niewiele wilgoci albo wcale.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode ważą około 0,4 g, a opieka nad nimi jest taka sama jak nad dorosłymi, tylko w mniejszej skali. Podawaj muszki owocowe, strąkowce i świerszcze pinhead. Zraszaj rośliny, a nie same młode, aby krople wody nie trafiały na pyszczek.

Młode rosną szybko i osiągają dojrzałość płciową po 3-6 miesiącach. Można je odchowywać w małych grupach, ale najlepiej czują się pojedynczo. Różnice w wielkości mogą wymusić ich sortowanie. Najpóźniej po osiągnięciu dojrzałości płciowej trzeba je trzymać osobno.

Zdrowie i częste błędy

Typowe problemy i błędy w hodowli:

- Infekcje dróg oddechowych i jamy ustnej, częste u tego gatunku. Najczęściej wynikają ze słabej wentylacji lub zbyt chłodnych i mokrych warunków.
- Urazy palców i pazurów spowodowane drobną siatką.
- Metaboliczna choroba kości (MBD) przy zbyt małej ilości UVB lub wapnia.
- Stres, zwłaszcza u zwierząt odłowionych z natury, u samic i podczas kopulacji.
- Przegrzanie przez zbyt mocną lampę lub słońce przez szybę.
- Odwodnienie, gdy zraszanie jest zbyt rzadkie lub zwierzę nie znajduje kropli.
- Samice, które nie mogą złożyć jaj, zwłaszcza gdy brakuje odpowiedniego miejsca do ich złożenia.

Skontaktuj się z weterynarzem doświadczonym w leczeniu gadów, jeśli zwierzę przestaje jeść, ciemnieje i staje się ospałe lub oddycha z otwartym pyskiem.

Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.